

Caspar Mauritius Friderich Büchsenchmit

Disputatio Theologica De Peccato In Genere

Rostochii: Kilius, 1651

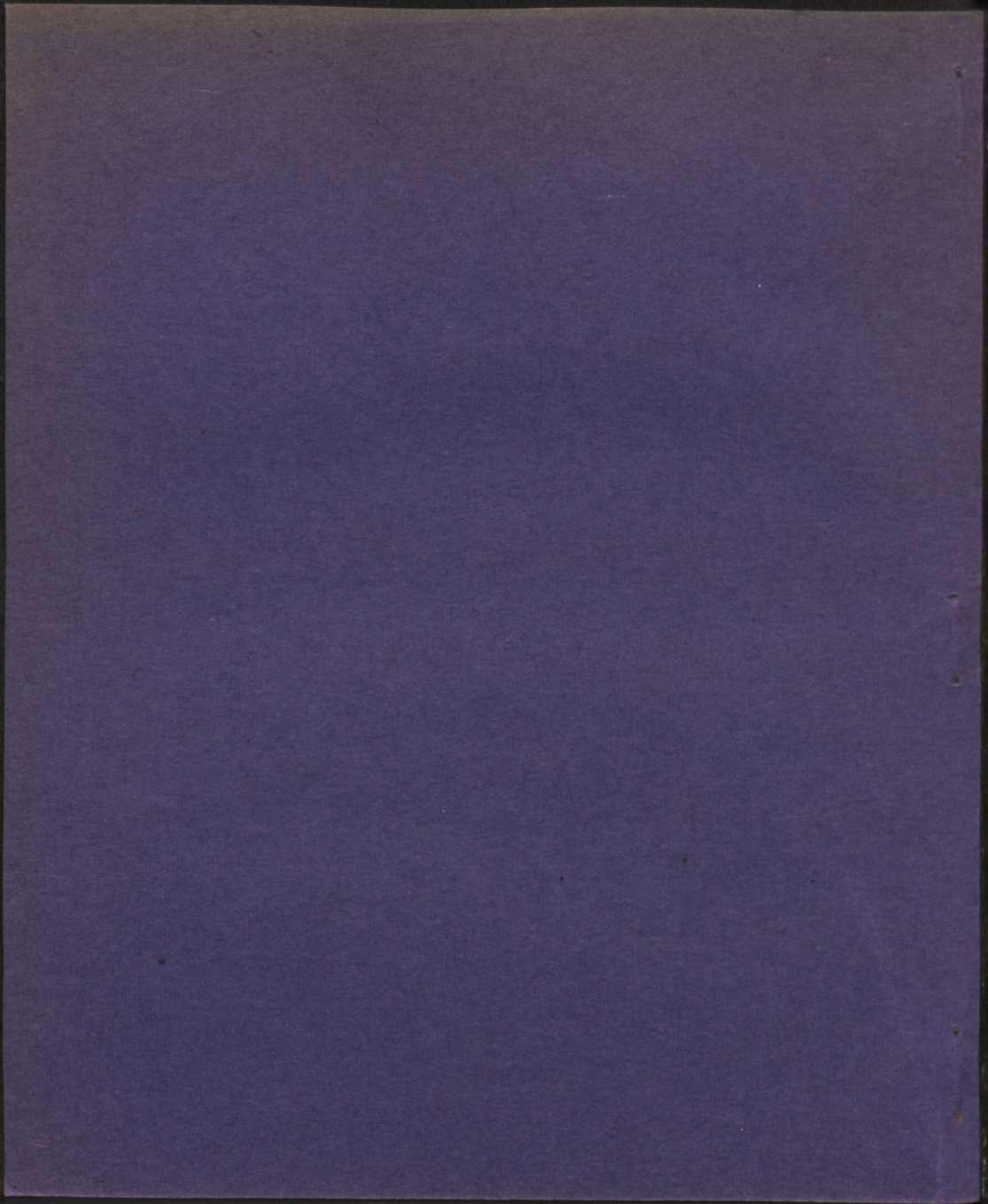
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn738585602>

Druck Freier Zugang

R. u. Med. 1657.

Mauritius, Casper/d
Ked. Püchenschuit, Friedrich

DISPUTATIO THEOLOGICA
DE
P E C C A T O I N
G E N E R E,

2
Quam,
DIRECTORE DEO TER OPTIMO MAXIMO:
P R A E S I D E

VIRO ADMODUM REVERENDO, CLA-
RISSIMO, EXCELLENTISSIMO

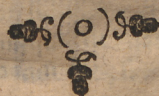
DN. CASPARO MAURITIO, S. S.

Theologiae Doctore, ejusdemq; P. P. & p. t. Deca-
no, Ecclesiae ad D. Mariam vigilantissimo, Prae-
ceptore & Fautore æternum
devenerando,

Publico Θεολογικῶν examini subijcit

Friderich Büchschenschmit / Breitenbergâ-Hofsatus,
A. & R.

*Habebitur in auditorio majori ad diem 13. Augusti
horâ antemeridianâ.*

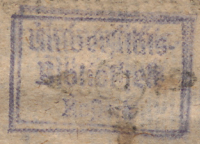
ROSTOCHII,
Typis NICOLAI KILII. Acad. Typogr.
ANNO M. DC, LI.

1651

5

RECOGNITION
NUMBER

THEOLOGICAL
UNIVERSITY
ROSTOCK
LIBRARY

ROSTOCK
UNIVERSITY
LIBRARY

DE PECCATO IN GENERE.

THES. I.

Tractatio Peccati in Genere, non solis Theologis, sed ex parte etiam Philosophis, ex parte juris-Consultis communis est: Theologorum autem multum à reliquorum diffidet.

[Priori locò, hæc debuerunt esse monita, quia unicuique themati principio sua sedes vindicanda est, ut constare possit, quid in illo tractando observandum, quid non; quid ei cum reliquis disciplinis commune sit, quid non; ne forte disputatio, quæ debebat esse Theologica, fiat juridica, aut Philosophica, aut in aliam se penetret facultatem quæ ei destinata non erat. Ut autem thesis hæc sibi tanto melius constare possit, ad primum omnium disciplinarum principium quæstio deducatur, & deprehendatur eum in finem Philosophiam inventam esse, ut ea animæ nostræ morbo mederetur. Intellectum habebamus omnium rerum inscitiam caligantem, cui ut subveniretur inventa est Philosophia Theoretica. Voluntatem habebamus perversam, quæ ut emendaretur, inventa est Philosophia Practica, monstrans media, virtutes sc., quarum auxilio voluntatis nostræ *σφειβλότης* curari posset: sic ergo virtutes Ethica tradit. Quia autem ex cognitione oppositorum opposita facilius cognoscuntur, & vitanda cautius evitantur, etiam vitia seu peccata, virtutibus opposita, tradi ibi necesse est. Verum ergo quod ad Philosophos etiam spectet generalis tractatio de peccato. Cum autem juris-consulti ea, quæ ex principiis naturæ fluunt, certis Legibus determinent, omnino necesse erit, ut, quæ Philosophus ex suæ naturæ ductu & instinctu liberè vitare novit, subditos suos vi & pænis vitare doceant. Non autem vitare possunt, nisi, quid sit vitandum, sciant: ideoq; & vitiorum naturam ab illis explicandam esse, satis apertè constat. Hinc est quod libro 4 Institutionum tit. 1. peccatorum rationem habeat D. Justinianus. Certum ergo, quod ad juris-consultos etiam generalis aliqua peccati tractatio pertineat, adeoq; primum thesicos membrum verum sit. Etiam si autem ad Philosophos & juris-consultos generalis illa pec-

A 2

cati

est ratio spectet, illa tamen multum discrepat à Theologica, nam Juris-consultis peccatum nihil aliud est, quam actio, quæ à sciente & volente, contra rectam rationem & legem positivam commissa: Philosophis autem nonnihil propius accedentibus & ipsi interiores affectus culpantur. Sed in Theologia latior est acceptio peccati, hic enim notat omne id, quod contra legem Dei est, s. voluntarium sit, s. involuntarium, s. à sciente s. ignorante commissum, s. sit defectus, s. sit actus, s. habitus, vel connatus vel acquisitus. Hinc, secundum omnia causarum Genera, hic quædam discrepantia inveniri potest. Discrepat enim.

α) *Causa Efficiens.* Hanc vel in inevitabili necessitate ponunt Stoici; vel in fortuito rerum casu Epicurei, vel in Materia inconstantia Aristotelici: Theologi autem eam in tyrannide Diaboli, *ἐνεργεῖν ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας* Eph. 2. v. 2. ponunt.

β) *Causa Materialis.* Juris-consulti actus externos; Philosophi interiores affectus: Theologi autem omne, quod à lege divina deviat, peccatum salutant.

γ) *Causa Formalis.* Philosophis est deviatio à recta ratione; Juris-consultis à lege positiva Imperatoris: Theologis vero à lege divina.

δ) *Causa Finalis.* Philosophi peccatum mereri dicunt malam conscientiam; Juris-consulti pœnas externas: Theologi autem ulterius progrediuntur, & non solum morsus conscientiæ, pœnas externas, sed etiam æternam damnationem minantur omnibus, qui in peccato perseverant. Confer Chemn. L. C. tom. 1. de pecc. quæstio. 7. Meisn. Decad. 1. Anthropol. disput. 3.

THESES. II.

Peccatum Latinis aliàs vocatur scelus, flagitium, pravaricatio, crimen, culpa, vitium, &c. Græcis principaliter ἀμαρτία, aliàs ἀσέβεια, πνεῦμα, πονηρία, κακία, ἀνομία, ἀδικία, ἀπειθεία, ἀσεβεία. Hebræis principaliter חַטָּאת, vel חַטֵּאת, aliàs עֲבֹרָה, רַע, אָוֶן, עוֹל, עֲשֵׂה, עֲשֵׂה, עוֹן, שִׁבְעֵי אָוֶן, Pl. 19. v. 22. Horum omnium si sectari velis ἀκριβείαν, comperies ea plurimum inter se dissidere: sin autem usum consulas, sæpe nihil discriminis inter ea esse apparebit: ut significetur omnia peccata coram judicio Dei, quocunq; etiam nomine veniant, nisi facta eorum remissio, rea esse æternæ damnationis.

[Priori loco non *συναυμίαν*, sed *ἐτυμολογίαν* ponendam esse tradunt

tradunt Logici, sed quando thema unius linguae vocabulis describitur, quando autem plurium linguarum vocabula adsunt, quae thema illud efferunt, prius iudicandum, quò modo quaeq; lingua illud efferat, ne de eo, quod ignotum, iudicium feratur, quod absurdum. Quatuor autem in hac thesi dicuntur.

I. Quomodo vocetur id, de quo in hac disputatione agendum, & quidem Latinis, Graecis & Hebraeis: Latinis scil. peccatum, Graecis *ἀμαρτία*, Hebraeis *חַטָּאת* vel *חַטֻּאת*. Potuisset & addi, quomodo in lingua nostra vernacula id vocetur, nempe *Sünde*; sed quo minus id factum, obstitit non solum doctissimorum quorumq; autoritas, quorum exemplo mihi, cum Terrentio nostro, id licere puto, quod illi fecerunt, sed & huius linguae ratio, quae authentica non est, ut & studiorum nostrorum methodus, quae disputationes non Germanicò, sed Latinò, conferibendas idiomate docet.

II. Quomodo in tribus linguis aliis, vocabulis efferatur id, quod huius disputationi vindicatum est, quod sc. Graecis aliàs vocetur *ῥόπτωμα*, *πνοησία*, *κακία*, *ἀνομία*, *ἀπίθεια*, *ἀσεβεία*. Latinis aliàs scelus, flagitium, pravaricatio, error, crimen, culpa, vitium &c. Hebraeis aliàs *חַטָּאת* &c.

III. Quid discriminis inter horum vocabulorum significationes sit, nempe ea quidem ratione suae *ἐνεργείας* differre, ratione vero usus promiscuè poni. Synonyma Latina omnino quidem differunt ratione sui formalis significatus, nam levius quid est error, quam scelus vel flagitium: aliud est vitium, aliud est peccatum, nam illud habitum, hoc operationis mala connotat, sed num hæc differentia sit perpetua, ex lectione honorum autorum patebit. Inter Synonyma Græca, ratione suae formalitatis, multum discriminis esse facile cernitur; sed eorum usus in sacris est indifferens. *Ἀμαρτίαν* Paulo peccatum originale significare, testis est Flacius folio 849. *ῥόπτωμα* peccatum actuale significare, eodem docente discitur. Sed ex cap. 5 Rom. contrarium apparet, cum enim v. 12. peccatum originis per *ἀμαρτίαν* descripsisset, idem v. 17. per *ῥόπτωμα* describit. Imò utraq; vox pro peccatis actualibus sumitur Eph. 2. v. 1. *καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς ῥοπτάμοι καὶ ἀμαρτίαις*. *Πνοησία*, ratione suae *ἐνεργείας* notat magis magisq; peccandi cupiditatem, ut &

& idem sit, nam utrobique David loquitur de peccato & persecucione Sauli, Doëgi & aliorum. Et, summatim dicendo, si velles eorum omnium ἀκριβείαν sectari, videres quod diversa quidem significant, diversum autem applicentur: hinc longum eorum catalogum texere non opus esse ducō.

IV. Quare in sacris illa formalis significatio non observetur, ut scilicet indicari possit, Deum omnia peccata, quocumque etiam nomine veniant, punire, & minima eorum etiam mortem mereri, nisi per Christum sit facta remissio, nam ὅστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πλάσει δὲ ἐν ἐνι, γέρονε πάντων ἐνοχος, Jacob. 2. v. 10.

THEs. III.

Peccatum dicitur vel à pecus, vel à ἁμαρτία. Ἀμαρτία dicitur vel ab ἀσθητικῷ & μάρπτειν vel ab ἀνώγεικῷ & verbo μαρμαίνειν.

[Omnium ἰσθύνειν vocabulorum, in superiori thesi adductorum, originem sectari, foret ἀσκοπα τῆς ἐύειν & nodum in scirpo quaerere. Sic ergo id, quod Latinis dicitur peccatum, vel habet originem Latinam, & derivatur à pecus, quod nos, quasi pecoris modo, lineas, praescriptas à Deo, transire faciat; hinc est, quod peccatores in scripturis cum bestiis conferuntur 2. Petr. 2. v. ult. vel habet originem Hebraeam, quia illa omnium linguarum mater est. Significat autem ἁμαρτία pravariationem, hinc pravariatio ἁμαρτία, juxta regulam Grammaticam enim literae ejusdem organi facile inter se permutantur. Ἀμαρτίαν, ab ἀσθητικῷ μάρπτειν, & verbo μάρπτειν derivari commune est: posset etiam derivari à particula α, quae interdum non habet privativam sed ἀνώγεικὴν δύναμιν, ut in nomine ἀφρονῶ, (ἀφρονῶ ὄλεθῶ enim maximas divitias notat, quae à quovis alicui invidentur, nam quo plus divitiarum quis habet, tanto plus etiam invidiae) & verbo μαρμαίνω marcesco, nam homines, peccatis infecti, marcescunt plus satis, tum quod ad omne bonum emortui sunt, tum quo in cinerem rediguntur. Hebraei ἁμαρτίαν derivationem non addidi, quia in lingua sancta talis derivatio non admittitur.]

THEs. IV.

Peccatum sumitur I. Metonymice, α) pro peccatoribus Heb. 12. v. 4. β) pro victima s. sacrificio pro peccato, Exod. 30. v. 10. γ) pro causa peccati,

peccati, sic idola vocantur peccatum Deut. 9. v. 21. δ) pro p̄na peccati
I. Reg. 13. v. 34. II. propriè, pro ἀνομία & illegalitate, sicut & h. l.

[Certum est, varia illa, in scripturis occurrentia, vocabula, non pro
uno & eodem semper stare, sed quandoq; aliud atq; aliud denotare, pro
ut fere nulla vox reperitur, quæ non varia significet. Pro quibus autem
stet vocabulum peccati in scripturis, in thesi assertum fuit, ubi indicatum
quod I. sumatur Metonymicè, & stet α) pro peccatoribus ipsis, & qui-
dem in loco Heb. 12. v. 4. ubi dicitur: ἕνα μέλος ἁμαρτίας ἀντιπα-
στήσῃτε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντιγωνιζόμενοι. Si verba hæc cum versu
præcedenti collata fuerint, satis constabit per ἁμαρτίαν h. l. peccato-
res intelligendos esse, quod enim hic vocat ἁμαρτίαν, ibi vocat ἁμαρ-
τωλῆς. Flacius in clavi sua scripturæ per hanc vocem intelligi falsam
religionem putat; alij peccatum originis; sed melior sententia videtur
Petri Ravanelli, supra citata. β) pro victima f. oblatione, uti ex Exod. 30.
v. 10. probatum fuit, ibi enim dicitur, quod Aaron debeat expiare אֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ sanguine peccati, h. e., ut Luth. vertit, des Sündopffer. γ) pro
p̄na infligenda, prout probatur ex loco citato, qui habetur I. Reg. 13.
v. 34. ubi dicitur: & hoc versum in peccatum domui Jerobeam: ubi p̄-
næ peccatorum intelliguntur, sic enim habet regula Philologorum;
quando dicitur, hoc versum in peccatum, significantur p̄næ exitiales,
vid. Petr. Ravanel. Bibli: Sacr. par. 2. p. 447. δ) pro eo, quod ad pecca-
tum incitat, qualia sunt idola, quæ hinc peccatum vocantur, Deut. 9. v.
21. ubi vitulus, ab Aarone erectus, expresse peccatum vocatur. II. propriè,
pro ἀνομία & illegalitate, quemadmodum & hic sub considerationem
venit.]

THESES. V.

Genus peccati est recessio à norma.

[Absolutâ Definitione nominali, nunc ad realem pergimus, ubi prio-
ri locò observandum Genus, quod statuitur in recessione à norma. Actio-
nes nostræ sunt aut naturales, aut artificiales aut morales; omnes hæc si-
bi præfixas habet certas regulas aut normas, juxta quas inceditur. In
qua ergo actione aberratur à norma, juxta quam illa institui debebat,
in illa peccatum committi dicitur: hinc peccare, teste Cicerone, nihil est
aliud, quam præfixas lineas transilire. Cum autem nos h. l. tantum sol-
liciti simus de morali & Theologico peccato, sciendum quod nec hic
peccatum

B

peccatum

peccatum aliud quicquā sit, quam recessio à norma præscripta, quæ nihil aliud est quam Lex Dei, τὸν ἐμφυτῶ & τὸν θεόδοτῶ, hæc enim nobis describit quid faciendum, quid non. Illuc respiciens D. Joh. in. 1. epist. cap. 3. v. 4. peccatum definit per ἀνομίαν s. recessionem à Lege & norma divina.]

THEs. VI.

Causa peccati non est Deus, etiam si creet & conservet naturam, sed voluntas malorum, videlicet Diaboli & impiorum, quæ, non adjuvante Deo, avertit se à Deo, sicut Christus ait Joh. 8. v. 44. cum loquitur mendacium, ex seipso loquitur. vid. August. Confes. Artic. 19.

[Explicatio Genere, nunc, secundum præscriptum Logicorum, ad Causas devolvimur, quarum prima est Causa Efficiens. Est autem hæc omnium longè difficilima, quæ maximam in hac disputatione observantiam requiret: nam quod Scal. exer. 23. scribit, quod sc. in Ægypto ad Cairum furnos construant, alij aliò fornice impositò, in quorum fornice superiore planicie ovorum multas centurias disponant, &, statis diebus, erumpentem turbam, non numerò, sed mensura venalem habeant, idem & hic dici potest, siquidem tot sententiæ circa Efficientem peccati concurrunt, quot vix numero aut mensurà venales sunt. Ex corruptionibus enim, quæ per peccatum ingressæ sunt in mundum, & hæc una est non postrema, quod & peccamus & peccare volumus, & tamen culpam peccati nec agnoscere nec sustinere volumus, hinc ad externum principium semper confugimus, dummodo nos omni culpa liberemur. Non modò cum Adamo Evam, aut cum Eva serpentem, sed ipsum accusamus Deum, eum peccati autorem asserentes. Quam malè autem, id ab iis fiat, qui Christi nomen gloriantur, satis judicare potest illud, quod Hom. lib. 1. Odyss. dicit, ubi Jovem ita loquentem introducit.

ὦ πάτερ, οἷον δῆνυ θεός ἔσθι ἀιπῶνται,
 ἐξ ἡμέων γάρ φασι κακ' ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ εὐπὶ
 σφῆσιν ἀπειθαλίησιν ὑπὲρ μόρον ἄλγε' ἔχουσιν.

Cum vero, juxta monitum D. Chemnitij, ex historia antiquitatis & recentibus etiam controversiis præcipua certamina observanda sint, & hæc cognitio valde multum profit ad præveniendos animos, quia antiquæ hæreses, diversis temporibus, variatis paulisper coloribus, rursus ab inferis excitantur, non abs re futurum credo, si brevibus & paucis, quid

quid hic molitum & dictum fuerit, explicuero. Quæstio ergo hæc, quæ est de Causa peccati, cum sit intricatissima, etiam est antiquissima & per-
vulgatissima, nam non solum tempore N., sed & V. T. agitata fuit. An-
notavit D. Chemnitius, quod, cum sub initium Maccabæorum, propter
crebras incursions Barbarorum, conventus docentium & discipulorum
dissiparentur, agitata fuerit & hæc quæstio de Causa peccati, sicut Sira-
cides cap. 15. v. 11. & 12. manifestè dicit, jactatas fuisse tales voces: *Ἄρα
Ἰεῦ ἀπιστιν* sc. sapientia: *ὧτις ἐμὲ ἐπλήθυνσε: χεῖραν ἔχει ἀνδρῶν
ἀμαρτωλῶν*. Imò idem Chemnitius autor est, tempore Apostolorum
hanc quæstionem agitatum fuisse prout hoc probat ex cap. 1. v. 13. episto-
lae Jacob: Post Apostolorum tempora varia hæreses circa hunc Artic-
ulum ortæ sunt, quæ non modò impiè, sed & sine ratione & cum delirio
de hac quæstione statuerunt. *Prima* harum fuit Valentianorum quæ
nomen debet Valentino. Fuit autem Valentinus ille natione Ægyptius,
Platonica & Pythagorica Philosophia, quam doctrinæ Christianæ stu-
diosior. Cum Episcopatum, quia ingenio poterat & eloquio, speraret, &
aliis ipsi præferretur, ad expugnandum convertit se veritatem, spissas
confinxit fabulas de triginta Æonum, tanquam Deorum generatione:
finxit duo rerum omnia principia, profundum ac silentium, ac profun-
dum dixit esse patrem, silentium vero matrem, quam primam *συζῆσαν
ἐπιώνων* appellabat. Post longè enumeratas Æonum generationes, tan-
dem ex tricesimo Æone, tanquam abortivo quodam, sapientia fatum
& Diabolum, & ex hoc cælum & terram & mare condita esse fingebat:
nam cum ille profundum patrem suum videre gestiret. & ob id ascende-
re voluisset, sic eum perterritum aiebat, ut ex eo pavore hæc omnia cadu-
ca, quibus hic mundus constat, concepta & edita sint. Ipsi ergo naturæ
mundi, h. e. generi Diabolico tribuebat Causam peccati, ut adeo divina
quædam necessitas homini fiat, quando scelera perpetrat. Docere ince-
pit, secundum Doct. Pappum, ex M. Bohemii editione, circa annum
Christi 143. juxta Calvinum 144. *Secunda* fuit Florinianorum, quæ no-
men dicitur Florino, qui fuit Romanae Ecclesiae presbyter: cum autem
Valentiano errori insisteret, à presbyterio ejectus & palam ab Ecclesia
excommunicatus est. Hic quoq; contendebat Deum omnia mala, quò
nomine peccata quoq; complectebatur, creasse. Si D. Pappo credendum,
incepit circa annum 171. sua dogmata spargere. *Tertia* fuit Marcionita-
rum, quæ nomen dedit Marcioni cuidam. Hic Marcion fuit discipulus

Cerdonis, qui eodem fere tempore impugnavit Ecclesiam, quò Valenti-
nus. Marcion autem Episcopò patre natus fuit, & cum virtute non pos-
set inclarescere, virtutis umbram simulavit, & virginitatem monachi ha-
bitu professus est. Cum autem sub hac hypocrisis virginem quandam stu-
prasset, eamq; ob causam à Patre excommunicatus, non statim recipere-
tur, ac ne Romanus quidem Episcopus, ad quem confugerat, ipsum ab-
solvere vellet, sine patris ejusdemq; Episcopi venia, Cerdoni se adjunxit.
Hic Marcion finxit duos Deos s. duo principia pariter æterna, inter se,
pugnancia, quorum alterum dixit esse causam peccati, & ortos ab hoc
principio non posse converti ad bonum, quod Manichæi Lucem voca-
bant; & ortos à Luce non posse damoari, quicquid etiam fecissent, vid.
Chron. Cario. L. C. Chemnit. p. 143. & 31. Marcion hic multos habebat
discipulos, inter quos & Hermogenes fuit, qui primum pictor, postmo-
dum Stoicus factus est. De hoc Hermogene Chemnitius refert, quod,
cum animadverteret scripturam non admittere dualitatem Deorum, &
ita causam peccati non posse tribui Deo, qui est Causa Efficiens homi-
nis, finxerit materiam ab æterno fuisse, & aliam bonam aliam malam.
Sicut ergo idem artifex, ex diversa materia conficiens poculum, pura
ex auro & luto, aliud facit ad honorem, aliud ad ignominiam, non suò,
sed materiæ vitio; ita quosdam esse bonos factos, quosdam malos, non
creatoris, sed materiæ vel virtute vel vitio dixit. Quarta fuit Manichæo-
rum, qua debet Maneti, Persæ cuidam, nomen. Erat Terebinthus qui-
dam, qui, cum ex Philosopho, Empedoclis sententiæ addicto, fieret Chri-
stianus, & ejusdem sententiam de duobus principiis, *Φυλὴ* sc. & *νέμεσις*
voluit propagare. Cum vero multi pii Ecclesiæ Doctores resisterent, abiit
in Persiam, apud divitem quandam viduam sese ibi insinuans. Hæc em-
bat venalem quandam septennem puerum, cui nomen Cubricus erat,
quia autem ille bono ingenio erat, liberaliter institutus est, & post mor-
tem Terebinthi factus est hæres librorum Terebinthi. Ex hujus Terebin-
thi scriptis suam Cubricus hauriebat doctrinam, quam, multis deliriis ad-
ditis, augebat. Quia autem servilis conditionis fuerat, prætextu humili-
tatis se Maneten vocabat, nam Manes linguâ persicâ servum significare
dicitur. Hic Cubricus, jam Manes dictus, de peccati Causa ita statuebat.
Fingebat duo principia, Bonum & Malum: Bonum nominabat Lucem
& Malum tenebras s. Materiam, quam omnia malorum causam esse
dicebat. Pappus refert hanc hæresin inter hæreses tertiæ annorum cen-
turæ,

variaz, Calvin. ad ann. 177. Chron. Cario. ad tempora Gallieni, qui alii
quot annis adhuc prior fuit. Huic adjici posset hæresis Sataniarum,
sed idem fere cum superioribus docuerunt, Diabolum præsidem vitæ no-
stræ facientes. Quinta fuit Prædestinatorum, quos Chemnitius, ex Sigis-
berto, post Augustini mortem ortos esse dicit; mortuus autem est Augu-
stinus Anno 430. 28. Augusti, cum Anno 391. in Episcopum Hipponen-
sem electus esset. Hi, cum Dei æternam prædestinationem, præscientiam
& prævisionem observarent, dixerunt, Deum eos, qui ad interitum præ-
destinati sunt, velle malè agere, præparare, adjuvare. Sexta est Calvinia-
norum, quæ Calvino nomen dicit. Cum Luth. seculò superiori reforma-
tionem inciperet, *ὁμολογῶν* habuit quendam Andream Carlostadi-
um. Cū vero Luth. Wittebergâ abesset, Carlostadius novam doctrinam
de Cæna Domini spargere, & statuas tumultuosè è templo eijcere cepit.
Huic Carlostadio assensit Hulricus Zwinglius, apud Helvetios pastor,
qui plausible rationibus doctrinam de Sacramento propugnavit.
Huic subscripsit Johannes Oecolampadius, pastor apud Basilienses. Hi
vocantur Sacramentarij usq; ad Calvinum. Anno 1550. horum Sacra-
mentariorum errores renovavit & porro disseminavit Johannes Calvi-
nus, Gallus, apud Genevenses Pastor. Hic, quia plurimis ingeniosissimis
disputationibus proderat huic sectæ, tam bene de ea meruit, ut etiam de
ipsius nomine Calvinianam eam dicerent. Hi ergo Sacramentarij, aliò
& recentiore nomine Calviniani dicti, de Causa peccati sic statuunt, ut
Deum Causam peccati asserere non dubitent. Quamvis autem recentio-
res Calviniani id omnino negent, & falso sibi imputari asserant, tales ta-
men assertiores ponunt, ut, illis stantibus, aliter dicere non possint. Hinc
Andreas Schaffmannus lib. 1. de Causa peccati, triplex eorum discrimen
facit, nempe quod quidam re & verbis id fateantur: Quidam, Terentiano
Doro non absimiles, modò negent, modò ajant: Quidam & re & verbis
Deum peccati autorem esse inficiantur. In primis Petrum Martyrem
collocat, quem in cap. 16. 2. Sam. 27. rationes proferre scribit, quibus hanc
blasphemiam, Deum esse omnium peccatorum causam, probet: reliquos
dicit Stephanū Zechedinū, Martinū Bucerū, & plures alios. Qui in secun-
da classe sunt, etiam si id negent, sponte coactè tamen concedere cogun-
tur, quod negant: stante enim hypothesi illa, quod Deus efficaci suò de-
cretò destinaverit, non solum ad damnationem, sed & damnationis cau-
sas, quoscunq; ei libitū fuit, aliter dicere nō possunt. Hoc autem faciunt,

prout videre est ex Gwilhelmi Perkinsi disceptatione, de prædestinationis modo & ordine. Nam pag. num. 25. dicit: Decretum reprobationis est opus providentiæ divinæ, quò Deus decrevit certos homines præterire, quoad gratiam supernaturalem, ut justitiam & iram in illorum debito exitio declararet. Sive: est voluntas permittendi aliquem cadere in culpam, & inferendi damnationis pœnam pro culpa. Et Amandi Polani Didascal. de æterna prædestinatione, in qua p. m. 132. sic scribit: Reprobatio æterna hominũ damnatorũ, est prædestinatio, quã Deus ab æterno constituit præterire illos relictos in communi exitio, in quod omnes per peccatum sese præcipitaturi fuerant. Hoc videns Petrus Bertius Theologus Calvinianus Lugdunensis, in apologia ad fratres Belgas contra Johannem Piscatorem Herborn. Anno 1614. impressa, talem instituit. comparisonem inter Imperatorem Tiberium & Deum Calvinianorum, ita scribens: Fertur, apud Suetonium, quondam Tiberium virginem strangulari voluisse, Cur? quia libebat. Sed cum id vetaret patriamos, quò non licebat intemperatam occidere, misit, virginem ad lenonem, & decreto suo viam ipse sternens, stupratam occidi jussit. Ibidem, p. 17. hoc schema reperitur.

Collatio Sententiæ Johann. Piscatoris de divina Prædestinatione cum facto Tiberij.

Svetonius in Tiberio.

Immaturæ puellæ, quia, more traditò, nefas esset virgines strangulari, vitiatæ prius à carnifice, deinde strangulatæ, cap. 61.

Piscator adversus Schaffmann.

Deus homines suò consiliò condidit, ut reipso laberentur, quippe cū non, nisi hac ratione, pervenire potuerit ad fines illos principales, videlicet patefactionem misericordię in salute aliquorum, & patefactionem justitię in interitu reliquorum. vid. p. 26. sect. 27. in disput. de prædest. oppo. Schaffman.

Decretum prius.

Tiberius vult immaturas virgines strangulari.

Deus vult maximam partem hominum citra rationem peccati rejici.

Causa hujus.

Cur? quia ipsi libet.

Cur? quia ipsi libet.

Obsta-

Obstaculum.

Sed inhibet executionem mos patrius, vetans ne virgines strangu- lentur.	Sed inhibet executionem ratio justitiæ, vetans ne innocentes con- demnentur.
---	--

Remotia obstaculi.

<i>εὐρημα</i> Tiberii. Curabo ut virgi- nes vitientur, ita & ego decre- to meo viam aperuero, & mori pa- trio satisfecero.	<i>εὐρημα</i> Dei secundum Piscatorem. Faciam ut homines peccent, ita & ego decreto meo viam aperuero, & justitiæ meæ satis fecero.
---	--

Decretum posterius.

Volo ut virgines à carnifice vitien- tur.	Volo ut Adam peccet: sed & postea singuli quoq; reprobī, pro qualitate & quantitate Finis, ad quem sunt destinati.
--	---

Eventus posterioris decreti.

Vitiantur virgines, neq; id impedit Tiberius.	Peccat Adam, neq; id impedit Deus; peccant similiter singuli reprobī, peccatis suis singularibus.
--	---

Eventus prioris decreti.

Strangulantur virgines, ita vitiatæ.	Condemnantur reprobī, hōc mo- dō facti peccatores.
--------------------------------------	---

Et in hac *συνηγορίᾳ* Piscator, quod reprehendat, nihil habet, uti patet
ex responsione ad Apologiam Petri Bertij, Anno 1615. Herbōnæ edita,
ubi p. 168. ita scribit: sicut Tiberius ad virginis strangulationem viam
decreto suo ipse stravit, per ejusmodi stuprationem, cum salvò more pa-
trii eo pervenire non posset: sic Deus, ex meâ sententia, ad reprobōrum
damnationem viam decreto suo stravit, per eorundem lapsum atq; pec-
catum, cum non, nisi hac ratione, eo pervenire posset. Vide plu. apud
Christi: Matth. disput. 2. colleg. 2. anti-Photiniani problem. 4. ubi quæ-
ritur an Calviniani perfectionem Dei labefactent. Ex his clarum omni-
no & satis apertum redditur, Calvinianos, qui etiam verbis suis id negant
Deum peccatorum causam statuere, adeoq; illud, quod falso sibi impu-
tari ubiq; crepant, reverissima docere. Postquam autem diversas de pec-
cati

cati Causa sententias explicatas vidimus, nunc porro, quæ vera ejusdem Causa sit, videndum est. Hic autem monendum venit, quod, quando peccatum Causam habere dicimus, illum terminum non in rigore Philosophico sed ἐν πλάτῃ sumamus, pro omni eo, quod ad efficiendum peccatum quoquò modò concurrat: alias enim notum est quòd defectus Causam positivam non habeat. Qua autem vera, & in scripturis asserta peccatorum Causa sit, in thesi ex Aug. Confes. satis declaratū fuit, & quidem.

(I.) κατ' ἄρσιν, quod nempe non sit Deus, Hoc satis probari potest ex sacris literis, Deut. 32. v. 4. dicitur: Opus Dei perfectum, & nullæ iniquitas in illo. Pl. 5 v. 6. Non Deus volens iniquitatem tu es: ideoq; abominatio & odium Jehovæ & peccatum & peccatores, Deut. 17. v. 4. cap. 18. v. 9. & contra justitia apud ipsum est, Prov. 8. v. 18. I. Joh. 1. v. 6. Deus dicitur Lux, in quo nullæ sunt tenebræ: quæ vero κοινωνία φωτὸς ἐπέσσοτος, aut quæ convenientia Christi cum Belial 2. Cor. 6. v. 14. 15. Omnia hæc velut in unam conclusionem congerit Jacobus cap. 1. v. 13. dicens, quod nemo sibi sumat hoc audaciæ, ut profiteatur se à Deo tentari, quia Deus neminem tentat. Nec solum ex sacris literis, sed & ex ipsa ratione patet, Deum nullò modò aut esse aut dici posse Causam peccati. Et α) hoc docet natura peccati. Peccatum est recessio à norma, uti thes. 5. dictum, & quidem à norma, quam ipse Deus proposuit. E. Deus, à norma sua, quam ipse præscripsit, recedens, à seipso recedit β) pænæ peccati. Cujus Deus est ultor, ejus non est autor. Atqui Deus est ultor peccati, uti patet ex variis exemplis. E. illius non est autor. γ) pænitentia. Si Deus est autor peccati, non opus habemus pænitentia, quia voluntati Dei satis fecimus. Deus est autor peccati, prout hoc adversarij dicunt. E. opus pænitentia non habemus, quod impium & absurdum. Quando autem dicitur, quod Deus non sit autor peccati, dicitur I. quod Deus non decernat peccatum Jere. 19. v. 5. Et ædificaverunt excelsa Baali, ad exurendum filios in igne sacrificiorum Baalis, quod ego nec præcepi, nec locus sum, nec ascendit in cor meum. II. quod non incitet ad peccatum. Jacob. 1. v. 13. qui tentatur, non dicat quod à Deo tentetur, nam Deus neminem tentat. III. quod nullo modò operatur peccatum, aut eidem cooperetur, nam omnia, quæ Deus fecit sunt valdè bona Gen. 1. v. 31. & quæ participatio lucis cum tenebris, justitiæ cum iniquitate 2. Cor. 6. v. 14. IV. quod non imperet Diabolo ut seducat, quia α) Diabolum puni Gen. 3. v. 14. 15. β) Diabolo nos resistere jubet Eph. 4. v. 7. non date locum

locum Diabolo 1. Pet. 5. v. 9. huic resistite firmi Fide. V. quod occasio-
nem ad peccandum, homini nullò modò subministret, jubet eum auf-
ferri offenticula de via populi sui, Esa. 57. v. 14. tollite offenticulum de
via populi mei. Etiam si 2. Deus nullò modò sit causa peccati, neq; per se,
neq; per Accidens, non tamen hinc sequitur, quod sequi fortasse pu-
tant adversarij, nempe Deum circa perpetrationem peccati se non aliter
habere, quam otiosum spectatorem: nam etiam si Deus circa peccatum
non concurrat quatenus est *αὐτοζῆα* & defectus, concurrat tamen prout
est illud est actus, nam circa peccatum hæc duo observanda veniunt.
1. actio ipsa, 2. actionis *αὐτοζῆα*. Circa actionem perficiendam tria con-
currunt principia: universale, quod Deus, commune, quod natura, par-
ticulare, quod voluntas. Hæc cum ad unius Effecti constitutionem conspi-
rent, notanda est triplex, ex doctissimorum observatione, circumstan-
tia, verba sunt Scamm., quæ principiorum modus agendi circumscribitur:
Primo, in stata actionum & naturæ lege, principium superius infe-
riori nihil decerpere, sed integras illi vires relinquere, ideoq; Deum, uni-
versale nostrarum actionum principium, non aliter naturam efficere,
quam ut omnia secundum naturam: naturam vero, commune princi-
pium, ita voluntatem movere, ut voluntas, agendi libertati relicta, nul-
lò necessitatis vinculo constringatur. Deinde quotiescunq; ad unius Ef-
fecti constitutionem plures subordinatæ Causæ concurrunt, ultimum
Effectum neq; intermediarum, sed proximæ Causæ conditionem sequi.
Videmus ergo, quod Deus nullatenus sit Causa peccati, nec tamen otio-
sus spectator. Huic nostræ orthodoxæ confessioni suis argutiis obstrep-
pant adversarij, crepantes I. Deo in scriptura indurationem ascribi, ut
Exod. 4. v. 21. cap. 7. v. 3. cap. 9. v. 12. cap. 10. v. 20. 27. cap. 11. v. 10. ubi
dicitur, & quod Deus velit indurare, & quod induraverit cor Pharaonis.
Exod. 14. v. 17. ubi dicitur, quod velit Egyptios indurare. Esa. 64. v. 17.
quare errare fecisti nos de visis tuis? indurasti cor nostrum, ne timere-
mus te, Roma 9. v. 18. Deus indurat quem vult. Sed horum locorum satis
fidelem interpretem habemus ipsam scripturam, quæ alibi satis explica-
re solet, quomodo hæc verba intelligenda: nam α) quod Deo in indura-
tione Pharaonis, id ipsi Pharaoni, tribuitur Exod. 8. v. 17. ubi dicitur,
quod Pharaon induraverit cor suum, ubi in Hebræo est *וַיִּכְבֹּד* singulari
cum emphasi, & v. 32. dicitur. *וַיִּכְבֹּד* & induravit cor suum. cap. 9. v.

34. dicitur. quod Pharaos ulterius peccaverit & induraverit cor suum. β) quod Deo in induratione Ægyptiorum, hoc ipsis Ægyptiis tribuitur. Exod. 9 v. 34. ubi dicitur, quod servi Pharaonis induraverint cor suum. 1. Sam. 6. v. 6. idem dicitur. γ) Esaias pariter se satis explicat, quomodo hæc verba intelligenda sint, in præcedentibus enim indurationem hanc ipsis ascribit Israëlitis, de quibus v. 9. dicit, quod eos Deus redemerit, portaverit, elevaverit, v. 10. autem dicit, quod ipsi semper rebelles fuerint. & Spir. S. affixerint & exacerbaverint. δ) Locus, qui est ad Rom. 9. v. 18. propriè non agit de Causa peccati, sed de impiorum refectione, ubi Paulus docere vult, quod Judæi justè rejecti, & in ipsorum locum gentiles assumpti, quibus prædicatur Evangelium, & ex quibus colligatur Ecclesia, non enim videbatur fieri posse, ut Deus populum, quem tot annis dilexerat, nunc demum abiiceret, suamq; voluntatem gentibus revelaret. Notandum autem quod principaliter & primario non agat de æterna refectione vel electione, sed potius de temporali vocatione ad Ecclesiam, quam nonnulli vocant electionem ad gratiam, licet quandoq; aliqua immisceantur, quæ ad doctrinam Prædestinationis pertinent. Cum Apostolus cap. 3. & 4. docuisset, justificationem esse gratuitam, cap. 5. describit fructus justificationis, videlicet tranquillitatem conscientie & spem vitæ æternæ. Cap. 5. igitur ostendit, quod nec crux, nec peccata infidelium spem possint infirmare. Hac occasione cap. 6. venit ad eam questionem, an licitum sit in peccatis perseverare, si ea nihil obsint. Negat hoc Apostolus, & variis argumentis suam assertionem probat, inter alia, cap 7. inde, quod Lex quidem abrogata quoad reatum, quatenus vero obedientiam ei præstandam & vitam rectè conformandam docet, nondum abrogata sit. Hac occasione cap 7. multa de Lege disputat. Cap. 8. redit ad institutum & monstrat porro quos habeant fructus de justificatione, nempe infirmitatum in renatis habitantium condonationem. Hac occasione monstrat, quæ sit indoles carnis & spiritus. Concludit autem hoc caput tali epiphonemate: *πίπισμα ὅτι ἔτι θάνατος, ἐπιζῶν, ἔτι ἄγγελοι & c. δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσιν διὰ τῆς ἀνάπνευ τῆς θεῆ, τῆς ἐν χειρῶ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.* Potuisset obiici. Quare ergo Judæi sunt rejecti, qui fuerunt Deo summopere per tot secula chari, imò populus ejus. Rationem autem dicit Paulus, quia non omnes Israëlitiæ, qui sunt ex Israël. Objectio Judæorum talis erat, Si nos Judæi rejecti sumus

sumus à regno Messia, vana erit & irrita promissio Jehovæ, nobis facta; & non verum quod ei, qui sunt erecti in Christo Jesu, non possint à Deo separari. Respondet Apostolus distinguendo inter veros & falsos Israëlitas, adeoq; promissionem veros, non falsos Israëlitas concernere. Hanc responsionem illustrat exemplo Isaaci & Ismaëlis. Excipere potuissent Judæi in typo proposito magnam esse disparitatem, quia Ismaël fuerit prognatus ex ancilla, se vero ex libera & domina. Respondet Paulus v. 10. Etiam si vos in totum ex familia & prosapia sancta Israël geniti sitis, attamen hanc carnalis nativitatæ prærogativam non potestis prætere, quod ex alio exemplo addiscite. Jacob & Esau ex unis eisdemq; parentibus prognati, Isaaco nimirum & Rebecca, & tamen Esau à jure primogenituræ rejectus est, & in ejus locum assumptus Jacob. Excipere hic iterum potuissent Judæi. Jacobum Esavo prælatum esse propter pietatem & probitatem: hoc autem de nobis dici haud poterit, nam nos pietate & probitate reliquas gentes superamus. Respondet Paulus Bona opera Jacobi non fuisse in causa, & falsam electionis causam, nempe bona opera & externas prærogativas, removens, verum propositum & *περὸ ἐστὶν* vocantis substituit, mera enim misericordia est, quod nos Deus vocat. Excipiunt hic iterum Judæi. E. Deus injustus est, qui bona facientes reiicit, idololatrias autem recipit. Respond. Paulus negando consequentiam, quia electio merè gratuita non propter opera, non propter cursum facta, scriptum enim est: *misereor* cujus misereor, h. e. cujus misereor illius ex sola gratis, non propter opera misereor. Hæc autem misericordis Dei non excludit meritum Christi & Fidem, sed tantum externa opera. Ex his hæcenus dictis Paulus talem ponit conclusionem: igitur non volentis, non currentis, sed misereoris Dei est. Atq; hæcenus ostendit Paulus non omnes Israëlitas veras esse Israëlitas, adeoq; non omnes Deo charos, quemadmodum vero prima & princeps causa electionis est voluntas Dei misericors; ita nunc à contrario ostendit Paulus, etiam primam & principem indurationis causam esse justam Dei voluntatem, qui eum in finem solet impios quandoq; tolerare, ut gloriam suam amplificet. Hoc ostendit exemplo Pharaonis, de quo scriptum est; in hoc ipsum te excitavi, ut potentiam meam ostenderem; h. e. Etiam si viderem, te rebellem futurum, nihilominus ἐξήγαγά σε, vel juxta Hebræum textum, feci te stare, id est, passus sum te nasci, & licet rebellis esses, non statim sustuli, sed tyrannidem tuam magnâ patientia tuli, indolisq; ut maneres, adeoq; me

am patientiam in tua everfione ostenderem. Ex his nunc concludit Paulus v. 18. itaq; , cuius vult , miseretur, & , quem vult indurat. Scopus hic est, nihil inveniri apud Deum injustitiæ , etiam si filiorum promissionis misereri & contumaces indurare velit: etiam si eorum, quos viderat misericordia , ex mera gratia & misericordia , non ex nostris operibus, oblata, accepturos, miseretur, eos autem, qui media ita oblata contumaciter reiecturi, induraret, h. e. in sensu suo reprobò relinqueret. Videmus ergo, quod ex hoc dicto, sine magna textus injuria, non possit colligi Deum peccati autorem esse. Vid. Meiss. disput. 20. Anthropol. sacr. unde hæc desumpta sunt. Etiam si autem Deo in his & aliis dictis induratio tribuatur, sit tamen hoc triplici de causa alia: 1. *ἡ ἀποχρητικὸς*, per missivè nam actio in scripturis permittenti sæpe tribuitur, sic Gen. 6. v. 19. & 20. dicitur, quod Noa debeat omnia animalia secum in arcam abducere, ut vivificet illa, id est, ut in vita conservet, quem admodum Luth. rectè vertit: Das sie leben blieben. Notandum autem, quod, quando Deo permissionem peccati ascribimus, id non faciamus sensu Calvinistico, qui linguam hic quidem eandem nobiscum habent, sed sensum diversum. Quando Calvinistæ Deum peccata permittere dicunt, eum gratiam suam subtrahere ajunt. Sic enim Wendel: cap. 6. de provid. divi. Causis & Adjunctis Thes. X. permissionem describit: permissio est gubernatio Dei, quâ homines ad peccandû pronos, à peccato non retrahit, sed gratiæ suæ auxiliò negatò vel subtractò, in peccata ruere sinit, ita tamen ut ipsorum impetum ad judiciorum suorum executionem flectat, & , quæ pessimo ab ipsis consilio suscipiuntur, in fines optimos dirigat &c. sed quis unquam talem, vocem permissionis audiens, conceptum formavit? Nostrates ergo Deo peccati permissionem ascribentes, non dicunt quod subtrahat suam gratiam, sed quod non impediat Physicè, cum moraliter impediverit ponendo Legem, eamq; promissis & comminationibus muniendo. 2. *μετανοητικὸς*, declarativè, verba enim activa crebro non rei effectiorem, sed effectiæ ostensionem indicant, hinc Jacob. 2. v. 24. dicitur, quod operibus justificemur, h. e. justii declaremur, vel quod ex operibus videri possit, num justis simus annon. 3. *κερικὸς*, ut justo iudici, qui peccatis peccata punit, hinc Amos cap. 3. v. 6. dicitur: est ne etiam malum in urbe, quod non sit à Domino?

II. Deum omnia præscire, adeoq; omnia necessario fieri, ubi falso præscientiam Dei omnium Causam dicunt, quia præscientia Dei infallibilis.

Sed

Sed nihil minus quam hoc sequitur, nam præscientia pendet à rebus olim contingentibus, non contra res à scientia, nec fit propterea aliquid, quia Deus id scit futurum, sed quia futurum est, ideo scit Deus antequam fiat. Omnis ergo vis hujus sequelæ perit, nam etsi Deus præsciat peccata, ideoq; tum peccata non fiunt, quia Deus præscivit. Postquam ergo in thesi dictum quid non sit Causa peccati, jam.

(II.) Κατὰ τὴν αἰτίαν additur, quæ vera peccati Causa sit, nempe Diabolus, prout hoc probatur ex Joh. 8. v. 44. Est autem Diabolus peccatorum non propinqua sed remota Causa, nam ille immediatè ea in nobis non exsequitur, imò exsequi nequit, sed voluntatem nostram variis objectis illicet & demulcet, ut ad peccatum exsequendum feratur; hinc dicitur quidem, quod Diabolus potens sit in filiis incredulitatis, sed de concupiscentia dicitur, quod illa concipiens pariat peccatum, Jacob. 1. Ut autem res eo melius constare possit, videndum quomodo Diabolus circa voluntatem nostram se habeat, illa autem circa peccatum. Principio ergo Diabolus unius cujusq; scrutatur inclinationem, quibus potissimum rebus delectetur. Hanc rem faciliè perscrutari & indagare potest, namq; nota sunt ei omnia instrumenta, quibus rerum illarū notitia acquiritur: habet notitiam astrorum, qualiter illa sese habeant circa generationem alicujus: potest videre omnes alicujus actiones, quæ statim iudicio sunt; quo potissimum quis inclinet & feratur. Hoc satis probant epitheta, Diabolo addita, quæ ipsum commendant ab astutia Gen. 3. v. 1. 4. 2. Cor. 11. v. 3. ab antiquitate Apoc. 12. v. 9. hæc enim ipsi variarum rerum notitiam paravit: à diligenti circumambulatione 1. Pet. 5. v. 8. Quando sic cujusq; naturam scrutatus est, mox quærit objecta & sollicitus est de occasionibus, quibus incitare queat hominem, ut talia vel talia perpetret. Cum ergo videret Judam in avaritiam ferri, quærebat objectum quod ipsi proponeret, ut ita Judas haberet occasionem perpetrandi tale quid, unde pecuniā lucrari posset. Ne autem homines metu Dei & divinæ Legis talia perpetrare vereantur, Dei misericordiam a deo elevat, ut nihil supra Legem Dei in hoc non violari blandè in aurem susurrat, omnia homini favere & peccatum hoc nullius valoris esse persuadens. Voluntas, hōc modò à Diabolo affecta, fertur in objecta: & quia intellectus non rectè judicari semper potest, ob ignorantiam ex lapsu contractam, ea bona esse iudicat, eaq; voluntati exsequenda relinquit. Postquam ergo hoc modo inescavit hominem Diabolus, statim ab uno peccato illū ducit in alterum, & ut antea misericordiam Dei sciebat elevare, sic eam nunc extenuare

quam artificiosissimè novit, ut talia perpetrantem ad desperationem
agat. Ex his satis patere potest, quæ veræ peccati Causa sint, quæ falsæ &
putatiuæ.

THEſ. VII.

Materiale peccati est omne, quod à divina Lege recedit: Philippo
dicitur defectus, vel inclinatio, vel actio pugnans cum Lege Dei.

[Explicata Efficiente Causa, sequitur Materia explicanda, prout hoc
ex ordine Causarum satis patet. Dicitur autem in thesi, quod Materia pec-
cati sit omne id, quod à divina Lege recedit, ut enim Materia est *δοχείον*
omniũ Formarũ, ita Materia peccati nihil aliud esse potest, quam quod est
δοχείον omnis vitiositatis & *ἀναμαλίας*, quod aliud nihil est, quam,
quod à divina Lege recedit. Aliàs duplici respectu Materia peccati con-
stitui potest, respectivè sc. & absolutè. Si respectivè sumatur materiale est
vitiosus actus habitusve, & pro formali habet reatum s. obligationem ad
pœnam: sin absolutè materiale est omne quod à divina Lege recedit. Sed
quia non est Relatum secundum Esse, cujus omnis essentia in *σχέσει* con-
sistat, sed tantum secundũ dici, ideoq; quod ea, quæ absolutè materia est,
constituatur, indicandũ fuit. Vid. Meisn. disp. 1. Quæst. 6. & disp. 3. de defi-
nit. peccati reali. Dum autem dicitur, quod Materia peccati sit id, quod à
divinæ Legis præcepto recedit, ultro facilè consequitur, quod objectum
peccati, in quod illud committitur, sit hujus Legis autor, adeoq; ipse Deus,
non solum Pater, sed etiam Filius, Matt. 12. v. 32. enim mentio fit peccati
in filium hominis, & Spiritus S., nam Acto. 5. v. 3. dicitur: Anania, eus
Diabolus implevit cor tuum, ut mentireris Spiritui S. Est autem Deus pri-
marium peccati objectum, quia in solum Deum peccatum propriè com-
mittitur, sive cum homines transgrediuntur mandata primæ tabulæ, sive
cum homines transgrediuntur mandata secundæ tabulæ, aut lædunt di-
gnitatem rerum earum, quarum usus sanctus & legitimus est, atq; adeo
cum injuria afficiunt vel proximos vel seipsos. Hinc David se soli Deo
peccasse dicit, cum Uriam interfecisset & uxorem ejus stuperaſset Ps. 51. v.
6. 2. Sam. 12. v. 13. Nimirum propria ratio peccati non est à proximo, quem
læsimus, sed à violatione mandati Dei, in injuriam illorum. Secundario
est i. proximus, hinc phrases: peccare in aliquem Acto. 25. v. 8. peccare
contra sanguinem innoxium 1. Sam. 19. v. 5. 2. ille ipse qui peccat, hinc 1.
Cor. 6. v. 18. scortator dicitur peccare in proprium corpus. 3. ea, quorum
usus sanctus & legitimus est Sic Actor 25. v. 8. dicitur: peccare in tem-
plum, peccare in Legem Judæorum, Vid. Petr. Rava, Bibli: sacr. part. 2.
p. 253. 254.]

Theſ. VIII.

Subiectum peccati est creatura rationalis, adeoq; tantum Angeli mali & homines.

[Hæc thesis comitari debuit illam, quæ egit de Materia, nam Subiectum nihil aliud est quam Materia in qua, prout hoc asserit Armand. de Bello visu. tract. 2. de prædicamento substantiæ, cap. 39. Disquisitum est inter Philosophos, an nec etiam bruta animalia virtutum s. vitiorum aut peccatorum notam incurere possint. Quidam omnino propugnant, rectè de brutis dici, quod virtutis aut vitij capacia sint, prout & ipse Arist. lib. 8. de histo. animal. cap. 1. asserit, dicens: in est eis urbanitas, feritas, clementia, acerbitas, fortitudo, ignavia metus, fiducia, ira, malicia, atq; etiam prudentiæ imago. His subscribunt illi qui animalibus rationem tribuunt, inter quos est Francisc. Valles. de sacra philof. p. m. 308. 309. ubi prolixis hæc de re agit, quamvis autem non verè, sed tantum *κατ' ἀναλογία* hoc concedendum scribat: si enim bruta rationem haberent, etiam habitus haberent, nam habitus non possunt esse, nisi supposita indifferentia & libertate agendi, atq; adeo ratione ipsa. Contrarium autem placet aliis, qui omnino concedere nolunt quod in brutis habitus inveniuntur, nam in omnibus suis actibus determinantur ad unum, ex vi objectorum, prout eis representantur: cum autem habitus eis nullò modò convenire possit, nec eis virtus, aut vitio oppositum peccatum s. vitium tribui poterit. Sed relinquuntur Philosophis sua, nos h. l. hanc rem Theologicè consideremus. Quando ergo in thesi dicitur quod sola creatura rationalis sit subiectum, dicitur,

I. Quod peccatum, Theologicè sumptum, prout thesi 1. huic disputationi vindicatum fuit, non possit cadere in aliam creaturam quam rationalem, h. e. talem, quæ novit ex Effectibus causas elicere, & ex causis Effecta, quæ potest ex universalibus singularia, & contra, intelligere, quæ curam habet rerum æternarum & invisibilium. Neq; vero in omnem rationalem creaturam cadit peccatum, sed tantum in eam, quæ noluit concessâ suâ ratione rectè uti, sed seipsam in peccatum præcipitavit, qualis est Angeli mali, qui non servaverunt suam originem Judæ v. 6, & homo, qui concrearam suam excellentiam integram servatam noluit, adeoq; peccato subiectus est. Hoc satis constat ex eo, quod in scriptura nullibi fere peccatum condemnatur in quadam alia creatura, quam in Diabolo & hominibus. Joh 8. v. 44. dicitur quod Diabolus sit mendax ab initio, & ad Rom, 5. v. 12. dicitur, quod mors in omnes homines transi;

transiverit, quia omnes peccaverunt. Dicas verò etiam bruta animalia subiectum peccati esse, quia & illa Deo pro peccatis commissis supplicent. Sic Jon. 3. dicitur, quod & animalia coacta esurire, ut expiarentur peccata urbis, sed singulare hoc est exemplum, ubi rex Ninivitarum non tam voluit pecoribus prohibere alimentum, quam hominibus tempus & occasionem subducendi se cultui divino: quando enim pecora voluissent pascere, non potuissent piis meditationibus & precationibus pro averfione mali vacare.

II. Quod omnia Individua, sub creatura illa rationali peccatrice contenta, peccent & peccaverint, etiam Maria, quæ frustra ab adversariis Papicolis excipitur. Constat hoc satis inter cætera, r. ex dicto Simeonis Luc. 2. v. 35. quod intelligi dicitur vel de dubitatione, quâ beata virgo in passioe Christi dubitavit, an Christus esset Filius Dei; vel saltem de summo dolore, quem beata virgo sensit, cum Christum in cruce pendentem vidit: at dolorem istum habuisse admixtam aliquam dubitationem de futura Christi resurrectione certum est, neq; enim tantus, id est, tam gravis & acerbus fuisset, si beata virgo, Christum tertia die, prout ille promiserat, certâ ac indubitata Fide resurrectionem credidisset. Si autem dubitavit, omnino peccato infecta fuit; nam omnis etiam dubitatio est peccatum. Vid. Petrus Ravanell. in Biblio. sacra de pecca. 2. inde, quod Maria mortua fuit: omnis autem moriens, excepto Christo, peccato est infectus. Etiam si autem mater non excipitur, excipitur tamen Filius, nempe Christus, qui peccatum non admisit, & in cujus ore dolus inventus non est Esa. 53. quem nemo de peccatis potuit redarguere Joh. 8. v. 46. & quem DEUS exaudivit Joh. 9. v. 31. Unico ergo Christo excepto, omnes reliqui homines peccatores sunt & fuerunt, hinc etiam tot nobis occurrunt exempla, quæ satis testantur, quod & sanctissimi quivis peccata admiserint gravissima.]

THES. IX.

Forma peccati est ipsa à Lege deviatio, ipsa à Lege exorbitatio.

[In Materiam cum introducenda sit Forma, post explicatam peccati Materiam, Forma paucis addenda venit. Id autem Forma est, per quam res est id, quod est: cum autem sine deviatione à Lege divina peccatum non possit esse peccatum, patet quod peccati Forma in ipsa deviatione à Lege consistat. Sicut autem duplici modo Materia peccati constituta fuit, ita & peccati Forma duplici modo constitui potest, absolue

solutè & respectivè. Absolutè Forma peccati est id, quod à Lege divina
 exorbitat: respectivè autem est obligatio ad pœnam. Alij sic distinguunt
 ut *ἀνομιαν* illam dicant Formam peccati primario, reatum autem secun-
 dario, quia est non tam Formale peccati, quam peccatum consequentis.
 Quando autem dicitur, quod exorbitatio à Lege divina sit Forma pecca-
 ti, facillè consequitur, quod, ubi illa adest Forma, ibi revera peccatum sit,
 adeoq; etiam vitiosæ nostræ qualitates peccati nomine veniant, quia ibi
 revera quædam est à Lege divina exorbitatio. Adversarij nostri Papiolæ
 vitiosas qualitates, quæ in hominè reliquæ sunt, quales sunt defectus, in-
 firmitas carnis, imperfectio virium, concupiscentia post Baptismum reli-
 qua, peccatum non esse acerrimè disputant. A nostratibus autem con-
 trarium satis hæcenus monstratum est, variis argumentis sententiæ hu-
 jus falsitatem demonstrantes. Equidem vexatissima est hæc semper quæ-
 stio, jam à Pelagij tempore, uti videre est apud Chemnitium, agitata, fir-
 missimis tamen argumentis ex Paulo, aliis scripturæ locis, & ratione de-
 sumptis, satis hæcenus veritas confirmata & falsitas profligata fuit. Qui
 volet ea videre legat Chemnitium cap 7. de peccato originis. Meissn,
 disp. 8. Decad. 1. quæst. 1. Nobis in præsentia sufficit, quod illæ concu-
 piscentiæ revera habent exorbitantiam à Lege divina, adeoq; ipsam pec-
 cati Formam: posita autem Forma, rem ipsam poni necessarium est.]

THESES. X.

Finis peccati est pœna tùm temporalis, tùm æterna Gen. 2. v. 17.
 Rom. 5. v. 12. Rom. 6. v. 23.

[Post explicatam Formam explicandus venit Finis. Est autem Finis
 propter quem res est. Quia autem de peccato dicere non possum,
 quod propter aliquid sit, vel quod aliquem habeat Finem, hinc ejus Effe-
 cta loco Finis explicanda sunt. Sunt autem Effecta pœna tùm tempora-
 lis tùm æterna. Generaliores adhiberi non potuissent termini, namq; sub
 illis continentur omnia, quæ peccata consequuntur. Sub pœna temporali
 præcipua est mors. Quando autem scriptura sacra mortis mentionem
 facit, per illam intelligit,

a) omnia malorum genera, nam ea nomine mortis quandoq; veniunt,
 sic enim dicitur Deut. 30. v. 15. considera quod hodie proposuerim in-
 conspectu tuo vitam & bonum, & è contrario mortem & malum. Sic
 Pharao Exod. 10. v. 17. cumulum locustarum vocat mortem; hinc etiam
 mori ponitur pro affligi & crucem ferre 2. Timo. 2. v. 11. nam si unâ mor-
 tui su-

D

tui su-

tui sumus & una vivemus; atq; adeo gravissima perpeti mala, 2. Cor. 6. v. 9. ut morientes, & ecce vivimus. Hæc ergo omnium peccatorum in hac vita Finis est, nam propter peccata nostra varia mala tolerare cogimur, prout hoc Adamo prædixit Deus, variatians quod in sudore faciei suæ victum sibi quæ siturus sit, h. e. varios dolores, varias calamitates perpeturus. Etiam si autem Deus quandoq; pænas suas differat, nec statim intransgredientes animadvertat, tamen eas omnino non omittit; hinc rectè à Valerio Maxim. dictum, quod tarditatem supplicii gravitate compenfer. Notandum autem quod observavit Petrus Rayanell. part. 2. Bibli. sacr. quod sc. Deus soleat talibus pænis peccata afficere, quæ respondeant peccatis ipsorum. Psal. 64. v. 4. 5. dicitur, quod impij acuant suam linguam instar gladij, ut ea nocent pios v. 2. 9. dicitur, quod propria sua lingua semet ipsos confuturi sint. Prov. 1. v. 14. dicitur, quod Deus illis vocet & nolint auscultare: v. 28. pæna subiicitur, quod illi ad Deum clamaturi sint, nec Deum eorum clamori attendere. Exempli loco ponit 1. Sodomitas, qui, quia exarserant in concupiscentiis suis, igne perducur, Gen. 19. 2. Abimelechi, qui uxorem Abrahamj acceperat, ut congregeretur cum ea, atq; ex ea liberos susceperet, propterea Deus occlusit omnem vulvam familiæ ejus Gen. 20. v. 2. 4. 18. 3. Pharaonis & Egyptiorum, qui Israellem, primogenitum Dei dimittere rengebant, propterea debantur eorum primogenita Ex. 4. v. 22. collato cum v. 23. & cap. 22. v. 19. & plura alia, quæ ibi videri possunt. Pro illis pænis, quæ peccata nostra comitantur, etiam Christus satisfecit, & eas merito, suo sustulit. Pontificii autem, Christo gloriam hæc dare nolentes, quod ille pro omnibus peccatis & peccatorum pænis satisfecerit, meritum ejus infiniti valoris esse negant, & pro peccato, non vero peccati pæna satisfecisse dicunt. Sed dicant hujus sui asserti causam. Certè si scripturam consuluerimus, aliud constabit, quæ meritum Christi infiniti valoris esse ubiq; fatebitur; hinc Esa. 53. v. 5. dicitur, quod propter iniquitates nostras vulneratus; & propter scelera nostra attritus sit, quod pæna in ipsum posita fuerit, ut nos pace possemus uti.

β) Dissolutionem animæ & corporis, Hanc dissolutionem pænam peccatorum esse, constat ex loco Gen. 2. v. 17. collato cū cap. 5. ad Rom. si enim hoc non foret, minz Dei fuissent fulgur ex pelvi, quæ nostros parentes, ut peccata vitarent, nihil commovere potuissent; cum enim Adamus haberet intellectum omnia rerum pericia coruscantem, facile ipse scivisset,

set,

setsse olim moriturū. Contrarium tamen placet hoc seculo nostris Photi-
 nianis, qui asserunt mortem homini fuisse naturalem, ita ut homo, non,
 nisi divina gratia, quā in creatione donatus non fuerat, potuisset ab ea
 immunis esse. Sic enim scribit Faustus Socius, prout eum citat, Aufsfür-
 liche vnd gründliche Wiederlegung des Teütschen Arrianischen Cate-
 chismi/ von der Theologischen Faculter zu Wittenberg außgerisset/ Anno
 1619. impressa, p. 34. in disputatione de statu primi hominis ante lapsum:
 Cum nego hominem immortalem à Deo esse creatam, non intel-
 ligo ipsum ab ipso creationis initio morti penitus fuisse obnoxium, adeo
 ut ei omnino moriendum esset, sed tantum suā naturā morti fuisse obno-
 xium, & non, nisi divina gratia, quā in ipsa creatione donatus non fuerat,
 immunem perpetuo esse potuisse. Sed observandum, distinguendum
 hic esse inter totum suppositum & ejusdem partes. Anima per se & sua
 natura est immortalis; quod nullus Christianorum in dubium vocare
 debet. Corpus creatum est ex quatuor Elementis, & ita comparatum, et-
 iam ante lapsum, ut in illa Elementa posset resolvi. Vel, ut clarius dicam,
 corpus hominis ante lapsum ita erat affectum, ut ad mortem, certo secu-
 turam, per successivam partium absorptionem nullatenus propenderet,
 sed ut posset mori, & non mori. Non mori, stante Natura: mori, acce-
 dente peccato, idq; omnē non ex supernaturali quodam dono, sed mate-
 riæ conditione. Totum ergo suppositum, ita comparatum erat, ut posset
 non mori: Sicut enim nunc nostra est proprietas, non posse non mori,
 in futura vita erit non posse mori, ita olim non habebamus posse non
 mori.

Poena peccati aeterna est aeterna damnatio, quā peccatores, in hac vi-
 ta non respicientes, à glorioso Dei aspectu in aeternum removebuntur,
 cruciatibus aeternis, à Diabolo infligendis, obnoxii, Matt. 25. v. 41. Hæc
 pena est multo atrocior priori illa, nam in aeternum non desinet, Esa. 66.
 v. ulii. Vermis eorum non morietur, ideog; tanto majori studio caven-
 dum, ne illam incurramus. Hanc penam dictabit Christus, qui ut iustissi-
 mus iudex veniet iudicatum vivos & mortuos.]

THESES XI.

Peccatum est recessio à Legge divina, quod, autore Diabolo, & assen-
 siente nostra voluntate committitur, poenam aeternam & temporalem
 promerens.

[Ex his, quæ hactenus dicta sunt, jam ultro peccati Definitio fluit, ubi

jam

jam probatione non egemus, cum per singula membra hæc omnia jam probata sint. Est autem hæc Definitio Accidentalís, constans Genere, quod est recessio à Legge divina, Differentia, nam dum peccata recedunt, differunt in eo à bonis operibus, quæ accedunt ad Legem divinam, Causa Formali, nempe recessione, nam Forma peccati est recessio, Materiali, à Legge divina; nam, ut supra dictum, omne, quod à Legge divina aberrat, est peccatum, Efficiente, eaq; vel remotâ Diabolo, vel propinqua voluntate hominis, Finali, pœna æterna & temporalis.

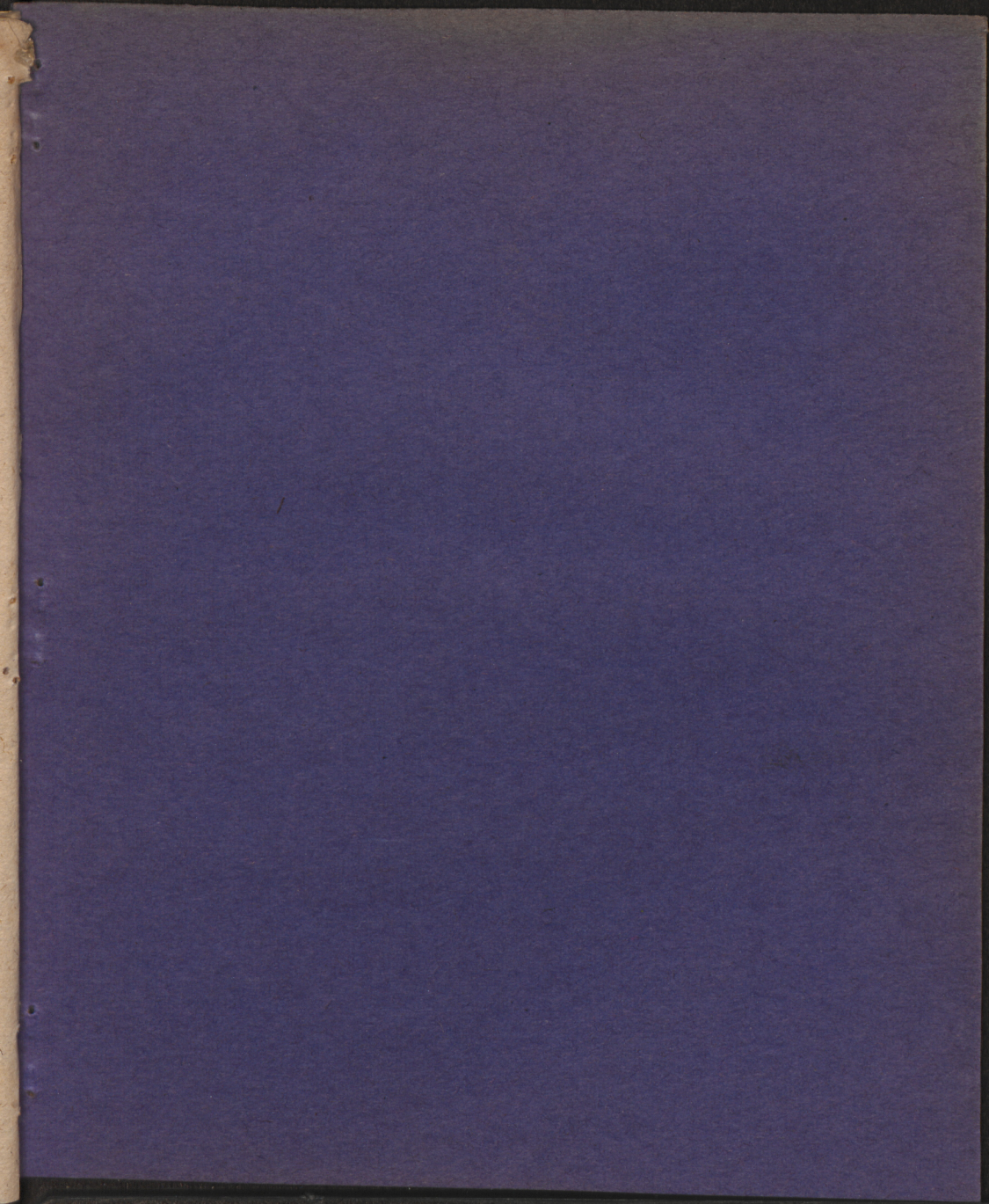
THES. XII.

Peccatum in Genere dividitur in peccatum Angelorum & peccatum hominum.

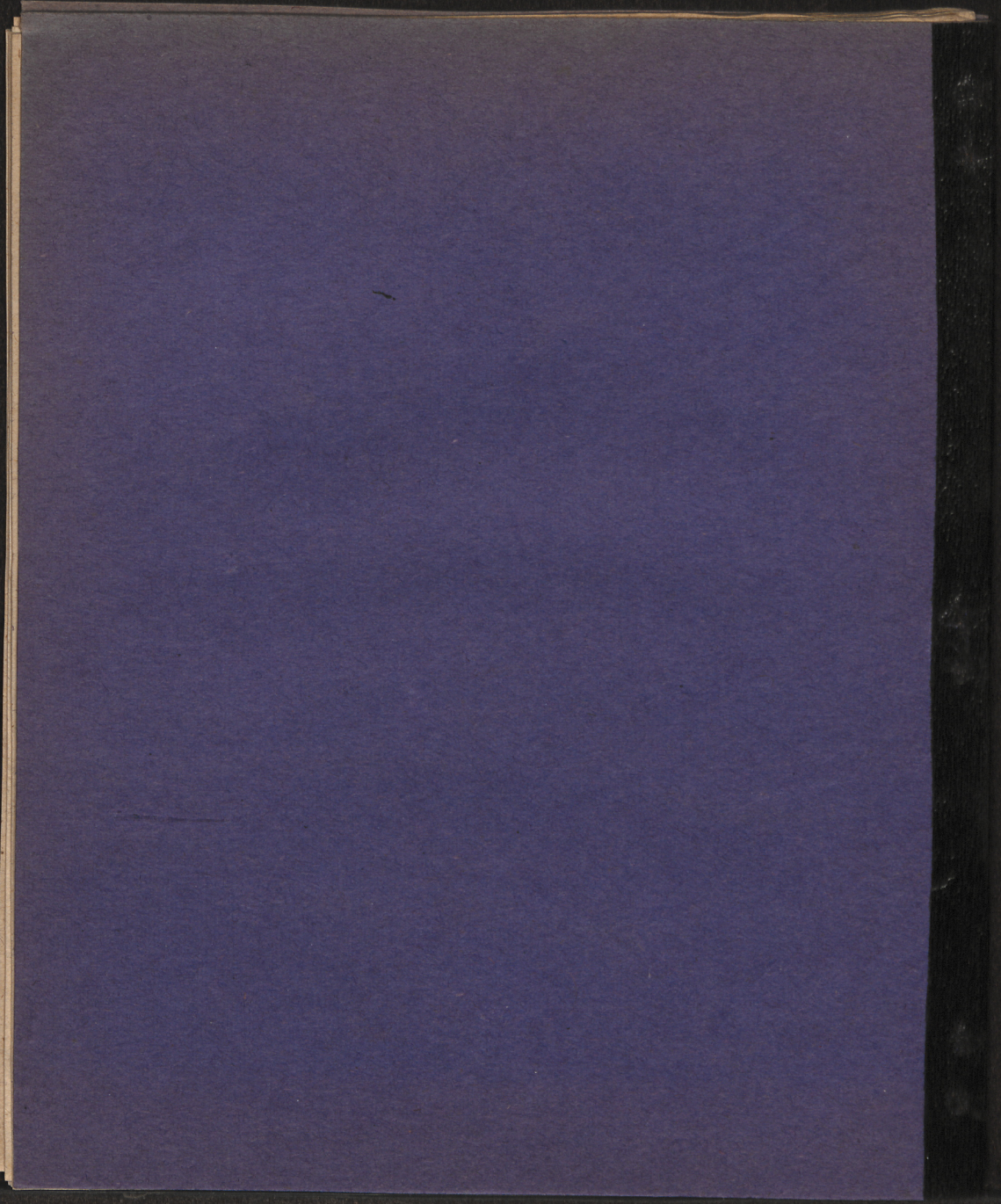
[His omnibus jam dictis, tandem accedit ultimo divisio, quæ terminum huic disputationi, figet. Quod autem hæc Divisio suo Diviso adæquata sit, hoc satis inde patet, quia supra dictum est, quod peccatum non cadat in creaturas irrationales: cum autem creaturas rationales absolvant Angeli & homines, sequitur quod Divisio, quæ facta est ex subjecto, rata sit, suo Diviso neq; angustior, neq; eodem latior. Deberemus hinc ulterius proficisci, & peccata amplius dividere, sed quia posteriores peccati divisiones pertractare hac vice nec volumus nec possumus, subsistimus hic, gratias quam maximas Summo & TRI-UNI Gloriosissimo Jehovah, Domino & Creatori nostro, agentes, quod sua gratia huic labori adesse voluit, Summus ille Deus quoq; faxit, ut peccata nostra serio doceamus, qui, meritum Christi vera Fide apprehendentes & nobis applicantes, tandem, æterni Paradisi incolæ & cives fiamus. Hinc concludemus cum Gregorii Nazianz. epigrammate, quod inscribitur *Ἐρην*.

Ωμοὶ ἐγὼ, ὅτι δὴ με πρὸς ἕρανὸν ἠδὲ Θεοῦ
 χῶρον ἐπειζόμενον σῶμα τὸ δ' ἀμφὶς ἔχει
 ἔδὲ τῆ ἔκβασις ἐστὶ πολυπλανεὸς εἰότιος,
 καὶ συζητῆς κακίης, ἣ μ' ἐπέδησε κάτω,
 Πάντοθεν ἀποσφάτοις περικτυπέσαι μερίμναις,
 εὐσκομέναις Φυχῆς κἀλλεα καὶ χάριτας
 Ἀλλὰ με λύσον ἀναξ, λύσον χθονίαν ἀπὸ δεσμῶν,
 καὶ με χροσεσάσῃν τάξον ἐν ἕρανίην. Ἀμήν.
 Ἰῶ Θεῶ μόνω καὶ ἀδιαιρέτῳ δόξα καὶ τιμὴ
 εἰς αἰῶνων αἰῶνας.

☩(O)☩

sete olim moriturū. Contrarium tamen placet ho-
nians, qui afferunt mortem homini fuisse natural
nisi divina gratia, quā in creatione donatus non fu-
immunis esse. Sic enim scribit Faustus Socinus, pro-
liche vnd gründliche Wiederlegung des Teutsch-
chismi/ von der Theologischen Faculter zu Wittenb-
1619. impressa, p. 34. in disputatione de statu primi
Cum nego hominem immortalem à Deo esse
ligo ipsum ab ipso creationis initio morti penitus f-
ut ei omnino moriendum esset, sed tantum suā nat-
xium, & non, nisi divina gratia, quā in ipsa creatione
immunem perpetuo esse potuisse. Sed observandū
hic esse inter totum suppositum & ejusdem partēs.
natura est immortalis; quod nullus Christianorum
debet. Corpus creatum est ex quatuor Elementis, &
iam ante lapsum, ut in illa Elementa posset resolvi.
corpus hominis ante lapsum ita erat affectum, ut ac-
turam, per successivam partium absorptionem au-
sed ut posset mori; & non mori. Non mori, stante
dente peccato, idē; omnino non ex supernaturali quo-
ria conditione. Totum ergo suppositum, ita compo-
non mori: Sicut enim nunc nostra est proprietās,
in futura vita erit non posse mori; ita olim non ha-
mori;

Pœna peccati æterna est æterna damnatio, quā
ta non respicientes, à glorioso Dei aspectu in æter-
cruciatibus æternis, à Diabolo infligendis, obnoxii,
pœna est multo atrocior priori illa, nam in æternum
v. ulti. Vermis eorum non morietur, ideog; tanto
dum, ne illam incurramus. Hanc pœnam dictabit Cl-
mus iudex veniet iudicatum vivos & mortuos.]

THESS. XI.

Peccatum est recessio à Lege divina, quod, auto-
riente nostra voluntate committitur, pœnam æteri-
promerens.

[Ex his, quæ hactenus dicta sunt, jam ulro pecc-

Photi-
o, non,
ab ea,
uffür,
Cate-
Anno
psum;
intel-
, adeo
obno-
uerat,
dum
e sua
care
m, et-
licam,
o secu-
deret,
acce-
mate-
posset
mori,
noni-
ac via-
intur,
Hac
sa. 66.
aven-
stiffa-
assen-
lem-
it, ubi
jam